

Fra: Linea Haas [<mailto:linea@justitia-int.org>]

Sendt: 19. august 2019 15:12

Emne: Ny ombudsmand

Kære medlem af Retsudvalget

Som du sikkert allerede er bekendt med, er Folketingets Ombudsmand Jørgen Steen Sørensen blevet indstillet som dommer i Højesteret. Derfor er der fastsat et møde i Retsudvalget den 22. august 2019, hvor der skal drøftes proces i forbindelse med indstilling og valg af ny ombudsmand.

Valg af ny ombudsmand er naturligvis altid af stor betydning. Det gælder ikke mindst nu, hvor den offentlige forvaltning er under voldsom forandring på grund af digitalisering og anvendelse af nye teknologier som f.eks. kunstig intelligens. Den forestående beslutning om, hvem der skal afløse Jørgen Steen Sørensen, vil derfor være af afgørende betydning for udviklingen af den fremtidige offentlige forvaltning og dermed også borgernes retssikkerhed og tillid til det offentlige.

Vi vil derfor gerne appellere til, at Retsudvalget overvejer aktivt at sikre, at den kommende proces kommer til at omfatte et bredt rekrutteringsgrundlag, evt. at udvalget selv bidrager med at finde kandidater, som både har et bredt kendskab til forvaltningen, herunder den borgernære administration i landets kommuner, og som har indsigt og forståelse for de praktiske og principielle spørgsmål, som digitalisering og anvendelse af ny teknologi rejser.

Det er således vores håb, at den nye ombudsmand i lige så høj grad som sin forgænger vil stå vagt om borgernes retssikkerhed og rettigheder, og vi står naturligvis til rådighed, hvis du ønsker at drøfte vores henvendelse eller har spørgsmål. Nedenfor følger en uddybning til orientering.

Med venlig hilsen

Hanne Marie Motzfeldt, ph.d. jur., lektor i digital forvaltning, Københavns Universitet
og
Birgitte Arent Eiriksson, vicedirektør i Justitia

Folketingets ombudsmand som institution

I de perioder, hvor forvaltningens organisation, arbejdsgange og opgaver (rolle i samfundet) har været under forandring, har Folketingets Ombudsmand historisk spillet en aktiv og helt afgørende rolle for at sikre overholdelse af Folketingets love, god forvaltningskultur, kvalitet i offentlig opgaveløsning, og dermed borgernes tryghed og retssikkerhed. Embedet har også via den særlige standard ”god forvaltningsskik” været i stand til at håndtere nye spørgsmål. Størstedelen af de regler vi i dag anerkender som grundlæggende retssikkerhedsgarantier, der sikrer kvalitet i forvaltningen, er udviklet af ombudsmanden i 1970’erne, hvor velfærdsstaten for alvor kom til.

Folketingets Ombudsmand er – i modsætning til domstolene og forvaltningens klageinstanser – en af Folketingets institutioner. Ombudsmanden får mange henvendelser fra borgere fra alle socialgrupper og beskæftiger sig med stort set alle typer af offentlig forvaltning. Embedet har derfor

et unikt kendskab til både forvaltningskulturens udvikling, kvaliteten af forvaltningens service, og hvordan borgerne oplever mødet med forvaltningsmyndighederne. Det betyder, at ombudsmanden kan identificere generelle, tværgående udfordringer og handle på dem ved at underrette Folketinget.

Fokus på digitalisering og rollen som Folketingets Ombudsmand

Den nuværende ombudsmand, Jørgen Steen Sørensen, har sikret fokus på retssikkerhed og kvalitet i forbindelse med digitaliseringen af den offentlige sektor, se f.eks. https://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/borgernes_retssikkerhed/. Jørgen Steen Sørensen har også taget sin rolle som *Folketingets* ombudsmand på sig og underrettet Folketingets Retsudvalg, Folketingets Finansudvalg, Justitsministeriet, Finansministeriet, Kommunernes Landsforening og Danske Regioner om de alvorlige og generelle problemer, som digitaliseringen rejser i forhold til bl.a. myndighedernes overholdelse af lovgivningen, se https://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/borgernes_retssikkerhed/brev/.

Omfattende forandring af den offentlige forvaltning

Det er vores opfattelse, at den offentlige forvaltning er under en meget omfattende forandring, der har karakter af en egentlig transformation. Digitalisering og ny teknologi ændrer alle forvaltningsområder, herunder arbejdsgange, organisering, kvalitetssikringsmekanismer og den måde, som forvaltningen møder borgerne på. Robotter og kunstig intelligens vil helt eller delvist overtage sagsbehandlerens opgaver. F.eks. indføres velfærdsteknologier som intelligente toiletter, vaskerobotter og digitale fysioterapeuter i plejesektoren. Kunstig intelligens er også på vej ind i sundhedsvæsenet og skal hjælpe med at stille diagnoser, lægge behandlingsplaner og meget andet. Der sker – kort sagt – en overgang fra offentligt ansatte mennesker (professioner) til digitale løsninger (produkter).

Det fremhæves ofte, at de digitale produkter kan forbedre, effektivisere og billiggøre den offentlige service. Det er dog en forudsætning, at de digitale produkter er forsvarlige og lovlige. Fejl i f.eks. sagsbehandlingsløsninger, vaskerobotter eller diagnosticeringsteknologier kan få helt uoverskuelige konsekvenser for borgernes retssikkerhed, fysiske sikkerhed og sundhed.

Der er endnu ingen, som med sikkerhed ved, hvordan der skabes stærke, afbalancerede rammer, der kan sikre de digitale løsningers kvalitet og lovlighed, når mennesker erstattes af digitale produkter. Baseret på de historiske erfaringer er der imidlertid ingen tvivl om, at en formel og reel uvildig ombudsmand med fokus på og indsigt i dette område er helt afgørende for de kommende års udvikling, og at vi som samfund kan udvikle rammer, der sikrer en forsvarlig digitalisering.

Vores appel

Vi vil på denne baggrund gerne appellere til, at Retsudvalget overvejer aktivt at sikre, at den kommende proces kommer til at omfatte et bredt rekrutteringsgrundlag, evt. at udvalget selv bidrager med at finde kandidater, som ikke kun har et indgående kendskab til den statslige del af forvaltningen, men også til den mere borgernære administration i landets kommuner. Vi vil også gerne pege på behovet for, at kandidater til stillingen har en indsigt og forståelse for både de praktiske og principielle spørgsmål, som digitalisering af den offentlige forvaltning og anvendelse af ny teknologi rejser. Det er bl.a. vigtigt, at de etiske standarder om forsvarlighed og ordentlighed, der ligger i god forvaltningsskik, kan kombineres med overvejelser om etisk brug af data, hvis vi skal sikre en sund udvikling af den offentlige forvaltning, som tager de fornødne hensyn til borgernes retssikkerhed og grundlæggende rettigheder, sikkerhed og sundhed, samt at beslutninger om at udvikle og indkøbe digitale løsninger hviler på et oplyst grundlag.